

Vragenuur

Vragenuur

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 12.3 van het Reglement van Orde.

Vragen Thijssen

Vragen van het lid Thijssen aan de minister van Economische Zaken over **het nieuwsbericht "Niet lonen maar winsten verklaren relatief hoge inflatie in Nederland"**.

De voorzitter:

Aan de orde is het vragenuurtje. Een hartelijk woord van welkom aan de minister van Economische Zaken. Hij heeft een vraag van de heer Thijssen van de fractie GroenLinks-Partij van de Arbeid. Ik geef graag het woord aan hem.

De heer Thijssen (GroenLinks-PvdA):

Dank, voorzitter. De prijzen stijgen hard. De afgelopen jaren bleven de boodschappen maar duurder worden. Nederlanders werken hard, maar verdienen gewoon niet genoeg om die hoge prijzen bij te houden. Miljoenen Nederlanders hebben financiële zorgen. Dat horen we steeds weer. Nu lezen we hoe dit komt. Dit komt doordat de winsten van bedrijven veel harder zijn gestegen dan de prijzen in de supermarkten en ook veel harder dan de lonen die mensen worden betaald. Dat betekent dus dat de prijzen in de supermarkt niet zo hoog zijn omdat de boodschappen zo duur zijn, maar omdat de aandeelhouders nog wat extra winst willen maken en die prijzen onnodig hard laten stijgen. Mijn eerste vraag aan de minister is wat hij hiervan vindt.

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Beljaarts:

Dank, voorzitter. Dank ook aan de heer Thijssen voor de vraag. Het lid Thijssen weet dat ik onderstreep dat er winsten gemaakt moeten worden. De bedrijven hebben dat nodig. Dat de prijzen gestegen zijn is inderdaad ook een feit. Dat de loonontwikkeling wat langer nodig heeft om zich te manifesteren is ook helder. In dat licht is het misschien ook goed om aan de heer Thijssen aan te geven dat de loonontwikkeling nu wel echt aan het plaatsvinden is. Waar we in november een inflatie van 4% hebben gezien, is de loonontwikkeling in het kwartaal 6,6%. De loongolf heeft vanwege de cao-systematiek wat langer nodig om op gang te komen, maar die komt uiteindelijk wel.

De heer Thijssen (GroenLinks-PvdA):

Dank aan de minister voor dit antwoord. Het is natuurlijk hartstikke fijn dat de bedrijven die we in Nederland hebben, er zijn. Die maken mooie producten. Die zorgen voor mooie banen. De aandeelhouders hebben natuurlijk ook gewoon redelijke winsten nodig, maar we zien nu dat die winsten niet meer redelijk zijn. We zien dat die winsten disproportioneel hard gestegen zijn, veel harder dan dat de lonen gestegen zijn. De minister kan zeggen: die lonen komen er wel achteraan. Misschien hebben we het daar later in dit vragenuurtje nog over, want die lonen zitten inderdaad deels vast in cao's, maar de prijzen hadden natuurlijk niet zo hard hoeven stijgen. De prijzen hadden gewoon wat lager kunnen blijven. Dan hadden mensen het niet zo moeilijk gehad om die dure boodschappen in de supermarkt te betalen, want die waren dan wat goedkoper geweest. Dan was er alleen wel wat minder winst gemaakt. Mijn vraag aan de minister is dus of hij het niet zorgelijk vindt dat die prijzen zo hard gestegen zijn om die historisch hoge winsten aan die aandeelhouders te kunnen uitkeren, terwijl de lonen niet zo hard stegen.

Minister **Beljaarts**:

Dank voor de vraag. Als ik me niet vergis, refereert de heer Thijssen aan een artikel uit ESB. Laten we kijken naar die periode. Het is natuurlijk wel belangrijk om goed te kijken over welke periode in de tijd we het hebben, ook vanwege het na-ijleffect. In de periode 2019-2023 zijn zowel de winsten als de lonen gestegen. De lonen zijn met 25% gestegen in die periode. De prijzen zijn met 30% gestegen in die periode. Er zit dus een verschil tussen. Het is geen enorm verschil en het zijn ook geen enorme winsten. Dat beeld van de heer Thijssen herken ik dus niet.

De heer **Thijssen** (GroenLinks-PvdA):

Nou, dat is interessant, want toevallig zegt het artikel ook iets over die enorme winsten en hoeveel die dan zouden zijn. Mijn vraag aan de minister is dus als volgt. Dat ESB-artikel waar dit vragenuurtje inderdaad over gaat, stelt dat de winsten, als het winstniveau net zo hoog zou zijn geweest als vijf jaar geleden, dit jaar 32,2 miljard lager zouden zijn geweest. Dat zijn nog steeds prima winsten, namelijk op het EU-gemiddelde, net zoals 2019, maar wel 32,2 miljard lager. Is de minister het met mij eens dat de winsten dus zo veel hoger zijn in vergelijking met 2019?

Minister **Beljaarts**:

Ook daar zijn de context en de periode van belang. Die periode was namelijk na corona, dus dat was een herstelperiode. Dat is een wezenlijk andere periode dan nu het geval is. Ook nu hebben we er in deze Kamer gesprekken over dat we meer zouden moeten innoveren, dat er wat meer privaat geld naar innovatie moet gaan en dat we meer zouden moeten investeren in het verduurzamen van industrie, van bedrijven tot aan mkb-bedrijven. Dat is precies wat de bedrijven doen met de winsten. Dat is ook precies waarom aandeelhouders het risico nemen om hun kapitaal ter beschikking te stellen. Dat doen ze zodat deze bedrijven ook die rol op zich kunnen nemen, dus ook in het uitkeren van de hogere lonen en in het investeren in klimaat en innovatie. Het is dus niet of-of. Ik denk dat het een en-ensituatie is.

De heer **Thijssen** (GroenLinks-PvdA):

Dit is feitelijk gewoon niet waar. En dan is er straks nog een mondelinge vraag in dit huis, namelijk de vraag waarom er maar niet geïnvesteerd wordt en waarom er maar geen maatwerkafspraken komen, zoals dat heet, tussen de overheid en de grote vervuilers om te investeren in verduurzaming. Dat komt omdat die 32,2 miljard euro extra winst in vergelijking met het EU-gemiddelde en in vergelijking met 2019 in de zakken van de aandeelhouders verdwijnt. Die wordt niet gebruikt om te investeren en ook niet om de prijzen te verlagen of de lonen te verhogen. Mijn vraag is dus nogmaals: wat vindt de minister er nou van dat de prijzen historisch hoog zijn? Wat vindt hij ervan dat ze 32 miljard euro hoger zijn dan eigenlijk nodig is?

Minister **Beljaarts**:

Kijk, de prijzen — dat weet de heer Thijssen — zitten in een delicate balans tussen vraag en aanbod. Ook de loonstijging doet daarin mee. Ik denk dat ik in het plaatje dat ik net heb geschetst, toch best duidelijk heb aangegeven dat die loonontwikkeling later op gang komt, maar nu wel echt aan die inhaalslag bezig is. Het inflatiepercentage van november van 4% en de loonontwikkeling in dat kwartaal van 6,6% laten zien dat er wat meer te besteden is. Het gegeven dat er zorgen zijn, onderstreep ik. De zorgen zijn er. Als je de boodschappen aan het afrekenen bent, maar de kosten niet kunt dragen, dan is dat heel pijnlijk. Dat is precies waar het kabinet oog voor heeft. Daarom hebben we ook gekeken naar het koopkrachtplaatje voor volgend jaar: om ervoor te zorgen dat iedereen erop vooruitgaat.

De heer **Thijssen** (GroenLinks-PvdA):

Maar goed, dit is toch onacceptabel? De winsten zijn veel hoger dan vijf jaar geleden. De planbureaus van deze minister geven in hun voorspelling aan dat de winsten over vijf jaar nog steeds historisch veel hoger zullen zijn dan vijf jaar daarvoor. Ondertussen moeten

miljoenen Nederlanders sappelen om hun boodschappen binnen te krijgen. Ondertussen moeten miljoenen Nederlanders keihard werken voor hun loon, maar hebben ze toch financiële problemen. Dan kan de minister toch niet zeggen dat het een kwestie van vraag en aanbod is? Ik wil toch kijken of er iets van hoop is: hoor ik nou goed dat de minister het wenselijk vindt dat de lonen de komende jaren fiks omhooggaan om te compenseren voor die hogere prijzen en om ervoor te zorgen dat er wat minder hoge winsten gemaakt worden in het bedrijfsleven?

Minister Beljaarts:

Ik denk dat het ook belangrijk is om de context te schetsen als we het hebben over de investeerders die het kapitaal ter beschikking stellen. Nederland is wat dat betreft natuurlijk een prachtige economie. Maar in principe staat de wereld aan de investeerders ter beschikking. Je zult dus ook in Nederland een aantrekkelijk klimaat moeten hebben voor de investeerders en voor de aandeelhouders, zodat ze hier hun kapitaal ter beschikking stellen. Dan kunnen wij daar de vruchten van plukken wat betreft innovatie, mooie producten en diensten en alle werkgelegenheid. Want het is natuurlijk heel makkelijk om je geld aan de andere kant van de oceaan te gaan beleggen. We hebben het heel hard nodig; daarom moeten we ook heel zuinig zijn op dat klimaat. Dan kunnen we daar al deze mooie dingen mee doen.

De lonen ontwikkelen zich in rap tempo en overstijgen procentueel gezien het inflatiecijfer. Zoals het lid Thijssen weet, is dit niet iets waar het kabinet actief op stuurt. De zorgen over de inflatie en de duurrder wordende boodschappen onderstrepen wij zeker. In november zien we al het positieve effect, namelijk dat de loonstijging hoger is dan de inflatie. Volgend jaar hebben we als kabinet een prachtig koopkrachtpakket waarmee iedereen erop vooruitgaat.

De heer Thijssen (GroenLinks-PvdA):

Maar als we er nou voor zorgen dat die investeerders hier gewoon een redelijk rendement kunnen behalen, net zoals in de rest van de EU, dan houden we 32 miljard over; die zou ten goede kunnen komen aan de lonen. Weet de minister wat dat dan zou schelen voor de gemiddelde werkende Nederlander? Weet hij hoeveel die er dan per maand bij zou kunnen krijgen?

Minister Beljaarts:

Ik vrees toch dat het een theoretische discussie is, want als Nederland beperkingen zou opleggen, als we dat al zouden kunnen, dan is voor degenen die het kapitaal ter beschikking stellen de keuze heel makkelijk gemaakt om dit elders te gaan doen. Ik denk dat we echt een veel slechtere situatie zouden hebben als dat imago de wereld over zou gaan. Daar zijn het bedrijfsleven en onze producten en diensten niet bij gebaat, net als de medewerkers die afhankelijk zijn van die bedrijven.

De heer Thijssen (GroenLinks-PvdA):

Het blijkt wel dat deze minister er is voor de aandeelhouders, zodat die goudomrande winsten kunnen maken. Ik moet concluderen dat de winsten onredelijk en historisch hoog zijn. Het scheelt 32 miljard euro per jaar. Ik zal de minister het volgende vertellen. Als dat naar de lonen zou gaan, zou dat ervoor zorgen dat werkende Nederlanders er honderden euro's per maand bijkrijgen. Dan kunnen ze wél die boodschappen betalen en wél zonder financiële zorgen leven. Het is mij duidelijk dat deze minister en dit kabinet daar niets aan gaan doen. Daarom zal GroenLinks-PvdA elke dag met voorstellen komen om deze balans redelijk te maken.

Voorzitter, dank u wel.

De heer Diederik van Dijk (SGP):

Vindt de minister niet dat we veel steviger zouden moeten inzetten op het verlagen van de

lasten op arbeid? Want dan houden werknemers langs die weg meer geld over in de portemonnee. Kunnen we op dat terrein ook concrete voorstellen van dit kabinet tegemoetzien?

Minister Beljaarts:

Dank aan de heer Van Dijk voor de vraag. Wij zijn daar zeker mee bezig. We hebben het ondernemingsklimaat hoog op de prioriteitenagenda staan, zoals u weet. Alle bouwstenen zijn daar een onderdeel van. Uiteraard is het voor bedrijven beter om minder lasten te ervaren, zodat er meer overblijft om bijvoorbeeld te investeren. Maar dat is natuurlijk niet zo eenvoudig. Daarover lopen veel gesprekken. Er zijn ook zaken die bedrijven daar zelf in kunnen doen, bijvoorbeeld als het gaat om het verbeteren van de productiviteit. Uiteindelijk drukt dat ook de personele lasten. Daar is de overheid niet per se voor nodig. Maar het is een terecht punt. Het is iets wat we serieus nemen. We hebben niet voor niets dingen in het regeerprogramma opgeschreven over het ondernemingsklimaat. Daar gaan we de komende jaren ook verder invulling aan geven.

De heer Diederik van Dijk (SGP):

Goed dat de minister hiervoor openstaat en dat hij daaraan wil werken. Kan hij nog iets ambitieuzer zijn door mij een bepaald tijdpad te geven? Wanneer zouden we dergelijke voorstellen vanuit het kabinet tegemoet kunnen zien?

Minister Beljaarts:

Dit is een ongoing process, zoals we dat noemen, waarbij alle andere vakministers ook betrokken zijn, zoals die van SZW. Daar hebben we nu geen vastomlijnd programma voor liggen. We doen dat op bepaalde deelonderwerpen wel, bijvoorbeeld met de brief die naar de Kamer is gestuurd over regeldruk. We doen dat op deelgebieden dus wel. Op specifiek het onderdeel lastenverlichting, dat u noemt, zijn we nog niet zo ver. Daar kan ik dus ook geen termijn aan koppelen.

De heer Dijk (SP):

Volgens de SP-fractie verdient het onderwerp prijsstijgingen en inflatie eigenlijk een groter debat in deze Kamer; daar komen wij later op terug. De prijs van een half brood is in twee jaar tijd met 25,1% gestegen. De prijs van een pak halfvolle yoghurt is in twee jaar tijd met 27% gestegen. Een zak bospenen? 28%! Een klein bakje aardbeien? 37%! Mensen die iedere dag of een keer in de week naar de supermarkt gaan, betalen zich helemaal scheel. De context is: loon, prijs, winst. De simpele vraag is dan: heeft de minister enigszins een idee van de prijsontwikkeling van deze producten?

Minister Beljaarts:

Ja, dat hebben we. We hebben dat niet voor specifiek alle producten, meneer Van Dijk, maar we hebben het wel. Wat brood betreft weten we dat de enorme toename van energiekosten en dergelijke een enorme impuls heeft betekend, zowel voor bakkers die op gas bakken als voor bakkers die op elektriciteit bakken, zoals tegenwoordig veel gebeurt. Ook de eerdere beslissingen om het wettelijk minimumloon in korte tijd redelijk snel op te laten volgen en te verhogen hebben een prijsopdrijvend effect gehad. Het is dus vaak een mix van inkoop, inflatie en goedkoper gas, waar we niet meer aan kunnen komen. Een mix van al dit soort zaken maakt dat de producten duurder zijn geworden. Dat geldt niet alleen voor levensmiddelen, maar ook voor producten als elektronica en dergelijke.

De heer Dijk (SP):

Het is leuk dat deze minister zulke veronderstellingen neerzet, maar ik noem net niet voor niets die producten. Dat zijn basisproducten die mensen nodig hebben in hun levensonderhoud: eten, voedsel. Ik noem bewust deze vier dingen, maar ik kan er ook vlees aan toevoegen: een pakje gehakt is met 24% gestegen. Ik noem ze dus bewust. Het zijn basisproducten die mensen iedere dag nodig hebben om gezond te kunnen leven. Maar

deze minister heeft helemaal geen idee van de prijsvorming van deze producten. Hij zegt het wel, maar er is geen toezicht en geen controle. U weet niet welk deel van de prijs van een zak bosbessen wordt bepaald door winst, lonen of grondstoffen. Dat weet u niet, omdat er geen controle op is. De volgende vraag is heel relevant geworden en werd eerder gesteld aan de minister-president, die er geen antwoord op had, namelijk: als het IMF en de ECB zeggen dat het een winstprijsspiraal is, vindt deze minister dan niet dat het tijd wordt om prijzen te gaan blokkeren en te gaan controleren?

Minister Beljaarts:

Dank. Laat ik beginnen met tegen de heer Dijk te zeggen dat ik de zorg begrijp. Ik begrijp echt dat je als je bij de kassa staat met basisproducten, niet eens luxeproducten, en je afrekent, je echt een ongeluk schrikt. Dus dat onderschrijf ik direct. Wat ik wilde aangeven, is dat we als overheid ook niet de rol hebben om op productniveau of brancheniveau te gaan interveniëren. Dat kan pas bij zeer uitzonderlijke omstandigheden of als we zien dat er echt sprake is van marktfalen, en daar moeten autoriteiten, zoals de ACM, dan ook signalen van geven. Op dit moment is er geen sprake van excessieve zaken die overheidsingrijpen nodig maken. Dat is ook niet de rol die ons op dit moment past. Wat het kabinet wel doet, is kijken naar de koopkracht. Daar hebben we een pakket voor neergelegd, waarmee alle Nederlanders er volgend jaar op vooruitgaan. Dat is uiteindelijk waar je de boodschappen mee betaalt. Dat zijn de knoppen waar we als kabinet aan draaien, waar we op kunnen sturen.

De voorzitter:

Prima. Tot zover dit onderwerp. Dank aan de minister.

Vragen Rooderkerk

Vragen van het lid Rooderkerk aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat, bij afwezigheid van de minister van Klimaat en Groene Groei, viceminister-president en de staatssecretaris Openbaar Vervoer en Milieu, over **het bericht "Terwijl twee ministeries ruziën, raken de klimaatdoelen steeds verder uit zicht"**.

De voorzitter:

We verwelkomen de minister van Infrastructuur en Waterstaat. Fijn u weer te zien. Dan zou ik graag het woord geven aan mevrouw Rooderkerk van D66, maar die is er niet. We wachten even op mevrouw Rooderkerk. Ze schijnt eraan te komen.

Het woord is aan mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw Rooderkerk (D66):

Voorzitter. Terwijl twee ministers ruziën over de verduurzaming van de industrie raken de klimaatdoelen steeds verder uit het zicht, zo lasen wij dit weekend in de krant. De gevolgen van klimaatverandering zijn al goed merkbaar in Nederland, met hogere prijzen voor boodschappen, maar ook verder van huis, zoals de overstromingen in Valencia. Een sleutelrol in het tegengaan van klimaatverandering ligt bij het verduurzamen van de industrie, maar in plaats van dat onze industrie wordt geholpen, is er chaos. We zien ruziënde ministers en bezuinigingen op onderwijs en innovatie, zoals waterstof en batterijen, met als resultaat dat bedrijven straks niet verduurzamen, maar vertrekken. Er liggen miljarden klaar om deze bedrijven te helpen, maar na vier jaar onderhandelen is er nog steeds geen concreet resultaat bereikt met maatwerkafspraken met bedrijven. Dat noopt mij tot de eerste vraag. Vindt minister Madlener het erg dat de klimaatdoelen steeds verder uit het zicht raken op deze manier?

De voorzitter:

Dank u wel. Dan kan de heer Madlener even beginnen met te vertellen dat hij een aantal bewindspersonen vervangt.

Minister Madlener:

Ja, voorzitter, dat klopt. De minister van KGG, mevrouw Hermans, is niet in staat om hier te zijn op dit moment. Die vervang ik. Ik vervang ook de staatssecretaris van IenW, want die gaat hier eigenlijk over. Ik doe dat met veel plezier.

In antwoord op de vraag kan ik natuurlijk zeggen dat het kabinet voortvarend bezig is met verduurzaming van bedrijven. Voor de twintig grootste bedrijven proberen we echt een maatwerkplan te bewerkstelligen en inmiddels hebben dertien van die twintig bedrijven een intentieverklaring vastgelegd. De uitwerking daarvan in concrete maatwerkafspraken kost natuurlijk wel tijd. Het gaat om zeer grote investeringen voor de lange termijn en in een zeer dynamische context. De omstandigheden zijn er de afgelopen twee jaar ook niet bepaald makkelijker op geworden — de energieprijzen, de internationale concurrentie, de Inflation Reduction Act en ga zo maar door — maar het kabinet gaat wel onverminderd door om duurzame investeringen in de industrie in Nederland mogelijk te maken. En inderdaad, die maatwerkplan is daarvoor cruciaal. De Kamer wordt dan ook ieder halfjaar geïnformeerd over de voortgang van deze aanpak, de laatste keer in de voortgangsbrief verduurzaming industrie van 14 oktober. U heeft hierover een debat gehad met de minister van KGG.

Dan ...

De voorzitter:

KGG is Klimaat en Groene Groei.

Minister Madlener:

Klimaat en Groene Groei, met minister Hermans.

Er is ook een debat geweest over de concrete acties. Er wordt, behalve naar de CO₂-uitstoot, ook gekeken naar andere mogelijkheden om de uitstoot van die bedrijven te verminderen. Dat wordt in één pakket gedaan. Dat is slim. Dat kun je ook terugzien in de Expressions of Principles; dat zijn de afspraken die gemaakt zijn. Zo hebben de meeste bedrijven, naast de ambitie om de CO₂-uitstoot terug te dringen, ook ambities om stikstofemissies terug te dringen. In de praktijk wordt in ieder geval per geval gezocht naar een werkbare oplossing. Om de concrete vraag te beantwoorden: hoe liggen we op schema? Binnenkort kunt u de eerste uitwerking van zo'n overeenkomst verwachten. In de loop van volgend jaar volgen er nog meer. Over een aantal maanden krijgt u natuurlijk de gebruikelijke terugkoppeling van hoe het ermee staat en het halfjaarlijkse debat over de stand van zaken.

Mevrouw Rooderkerk (D66):

Dank aan de heer Madlener voor dit antwoord, maar het was natuurlijk geen antwoord op mijn vraag. Het gaat niet alleen om de klimaatdoelen die we niet halen met dit beleid; het gaat ook om wat klimaatverandering betekent voor mensen. Het weer wordt bijvoorbeeld steeds extremer. Kijk maar naar de overstromingen in Valencia. Trekt de heer Madlener zich dit aan?

Minister Madlener:

Het kabinet trekt zich dit in zoverre aan dat we bezig zijn met een grote verduurzamingslag. Dat kost tijd, maar dat gaat wel de goede kant op. Inmiddels hebben dertien van de twintig grootste uitstoters in Nederland dus al zo'n afspraak gemaakt over hoe ze dat gaan doen de komende tijd. Met een aantal bedrijven worden nog onderhandelingen gevoerd. Je ziet dus wel concrete resultaten. Die komen er zeker aan. Ik wil overigens nog wel het volgende

melden. Het was de bedoeling dat 2030 een mijlpijl werd, de echte start van de resultaten. Dat zal niet door ieder bedrijf worden gehaald, maar door de meeste wel. In die zin verwachten we daar goede resultaten van.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dit klinkt allemaal vrij rooskleurig uit de mond van iemand van de PVV. Maar er ligt nog geen enkele concrete maatwerkafspraken. Die deadline van 2030 wordt kennelijk ook nog eens deels losgelaten, als ik het goed begrijp. Twee weken geleden zei hij in het debat over water en overstromingen dat hij nog niet zo zeker wist of klimaatverandering wel bestaat. Hij noemde het een theorie waar we kritisch op mogen zijn. Ook zei hij in deze context dat iedereen zijn eigen complottheorie heeft. Deze uitspraken zijn eigenlijk gewoon klimaatontkenning. Is dat dan ook kabinetsbeleid?

Minister **Madlener**:

In de discussie over klimaatbeleid zijn er natuurlijk vele meningen. Het klimaatbeleid van het kabinet is helder, namelijk de CO₂-uitstoot terugdringen en de doelen van Parijs halen. In het debat waar u aan refereert, zeg ik via de voorzitter, ging het over de vraag: mag je nog een andere mening hebben in dit land? Daarop was mijn antwoord: ja, dat mag zeker. Ook in de wetenschappelijke discussie over klimaatbeleid is de wetenschap nog niet zo ver gevorderd dat ze het klimaat helemaal doorgronden. Er zijn allerlei scenario's en onzekerheden. Daar heb ik op gedoeld. Ik denk dat het heel gezond is om in die discussie ruimte te geven aan verschillende meningen en niet te vervallen in "die mening mag jij niet hebben". Klimaatwetenschap is nog niet helemaal uitgekristalliseerd. Daar heb ik op gedoeld. Zonder overigens te ontkennen dat het klimaat verandert.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Daar gaan we weer met die glijdende schaal. Iedereen heeft recht op zijn eigen mening, maar niet op zijn eigen feiten. De wetenschap is er heel duidelijk over dat klimaatverandering zeer ernstig is. Ik had eigenlijk verwacht een debat te hebben met de minister van Klimaat, maar kennelijk heb ik nu een debat met de minister van klimaatontkenning. Ik zie dat er chaos in het kabinet is ontstaan en dat er kennelijk ook tussen kabinetsleden onderling verdeeldheid is over zoiets cruciaals als het aanpakken van de klimaatcrisis. Dat sijpelt dus ook door naar die maatwerkafspraken. Is de heer Madlener van plan om een been bij te trekken om ervoor te zorgen dat we daadwerkelijk met minimaal één maatwerkafspraken eindigen komend jaar?

Minister **Madlener**:

Ik heb net gezegd: het kabinet is helemaal niet verdeeld. Wij richten ons op de afspraken die er zijn. Die hebben we in stand gelaten en daar werken we hard aan. Inmiddels hebben dertien van de twintig grootste uitstoters een intentieverklaring getekend. Die worden nu uitgewerkt. De Kamer kan binnenkort, binnen een paar maanden, al de eerste uitwerking verwachten. Ik verwacht dat de rest daarna volgt. Over een aantal maanden heeft u weer een groot debat in de Kamer over de stand van zaken. Het kabinet werkt hard om dat allemaal mogelijk te maken.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Die intenties zijn natuurlijk helemaal mooi. Het is ook heel goed dat we die aanpak hebben, dat we tegen bedrijven zeggen "we hebben 3 miljard op de plank liggen om jullie te helpen verduurzamen", zodat we die bedrijven ook kunnen behouden voor onze economie. Maar we zien nu dat die bedrijven zelf aangeven dat het niet opschiet, dat het verzandt in discussies tussen ministeries. Op deze manier komen we tot geen enkele afspraak. Yara wil dat graag, Nobian wil dat graag. Er zijn genoeg bedrijven die dit willen, maar ze lopen vast bij de ministeries en ook bij deze minister. Wat gaat hij daar nou concreet aan doen?

Minister **Madlener**:

We sluiten dus intentieverklaringen af met ongeveer twintig bedrijven, de grootste vervuilers. Dat lijkt mij een goede start. Er zijn er inmiddels dertien afgesloten. Het gaat om maatwerkafspraken. Dat betekent dat je bij ieder bedrijf tot andere afspraken komt. Dat betekent ook dat je spreekt met elkaar, ook tussen ministeries, over wat die doelen nou worden. Het is dan helemaal niet gek dat je bij het maken van die afspraken in discussie raakt met elkaar. Maar het kabinet gaat hierin gezamenlijk optrekken. We trekken hierin ook gezamenlijk op. Het gaat dus wel gepaard met discussie, maar zeker niet met onderling geruzie. We komen daar prima uit. Dat kan ik u zeggen namens zowel mevrouw Hermans als Chris de staatssecretaris.

De **voorzitter**:

Chris de staatssecretaris.

Minister **Madlener**:

Chris de staatssecretaris.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Nou ja, kijk, of je het nou "geruzie" of "een discussie" noemt, het resultaat na vier jaar is dat er nog steeds geen concrete maatwerkafpraak is. Nu hoor ik de minister zeggen: "die komt er echt; de intentie is er wel". Dan over het loslaten van het 2030-doel. Waarom doen we dit allemaal? Opdat bedrijven sneller gaan verduurzamen. Op het moment dat je dat loslaat, is het alsof de heer Madlener met 130 op de snelweg wil rijden maar de handrem erop heeft staan. Op die manier zorgen we niet voor vergroening van de economie. Wat gaat hij nou doen om ervoor te zorgen dat dit verbetert? Heeft het nog wel zin als we alles de hele tijd blijven uitstellen?

Minister **Madlener**:

Ik heb net proberen uit te leggen dat er niets uitgesteld wordt. Van de twintig grootste uitstoters hebben dertien bedrijven inmiddels intentieovereenkomsten getekend. Nou, dat is een hele prestatie. Dat betekent namelijk dat die dertien bedrijven aan de slag gaan om maatregelen te treffen. De eerste uitgewerkte afspraak kunt u binnen enkele maanden verwachten. Dan kunt u er ook inhoudelijk over spreken. Zo gaan we verder op het pad van verduurzaming van die grootste uitstoters. Dat lijkt mij enorme winst. Ik begrijp dan ook niet zo goed waarom de vraagsteller hier zo veel vraagtekens bij heeft.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Omdat ik die intenties al heel lang hoor. Die zijn er aan alle kanten. Dan krijgen we straks misschien één afspraak. Nou, dat zou heel mooi zijn, maar na vier jaar vind ik dat een wat mager resultaat. Het uitstel zit in dat 2030-doel. Het doel was: bedrijven, jullie moeten voor dat jaartal sneller verduurzamen en daarom kunnen we jullie hiervoor geld geven. Nu hoor ik de heer Madlener zeggen — dat bevestigt hij net ook — dat hij dat loslaat. Het kan dus ook gaan over later dan 2030. Waar zijn we dan mee bezig?

Minister **Madlener**:

Dat is niet juist. Ik heb gezegd dat we nog steeds inzetten op 2030, maar dat het maatwerkafspraken zijn en dat het zou kunnen dat er ook maatwerkafspraken zijn die iets later dan 2030 ingaan. Maar 2030 blijft het doel van het kabinet als het gaat om de maatregelen.

De **voorzitter**:

30 seconden voor de heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (GroenLinks-PvdA):

De klimaatwetenschap is kristalhelder. Een keer in de vijf jaar komen alle

klimaatwetenschappers onder de vlag van de VN bij elkaar. Zij concluderen: de mens veroorzaakt klimaatverandering. De secretaris-generaal van de Verenigde Naties zegt: we zijn op weg naar een klimaathel. Deze minister staat hier in vak K te verkondigen dat er allerlei verschillende inzichten zijn over klimaat: "we moeten nog maar 'ns kijken". Hij staat hier twijfel te zaaien over de grootste uitdaging die de mensheid voor zich heeft. Ik wil dat de minister in dit vragenuur die woorden terugneemt en gewoon erkent: klimaatverandering bestaat, het komt door de mens en we moeten kei- en keihard knokken om onze planeet leefbaar te houden.

Minister Madlener:

Ik heb de wetenschap niet in mijn binnenzak zitten. De wetenschap bestaat uit al die wetenschappers die ermee bezig zijn en de meningen hierover zijn nog steeds verdeeld. Ik zie helemaal niet in wat daar mis mee is. De wetenschap doet haar werk. De klimaatwetenschap is ook nog niet zo ver uitgekristalliseerd. Daarom wordt er ook met grote bandbreedtes gewerkt, omdat er onzekerheden zijn. Om dan nu net te doen alsof die onzekerheden er niet zijn, lijkt me afbreuk doen aan de werkelijkheid.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Het is duidelijk dat de minister doet alsof er helemaal niks aan de hand is met de maatwerkafspraken en het allemaal heel goed gaat, terwijl we in het NRC-artikel kunnen lezen dat het één grote chaos is op het ministerie van IenW, op het ministerie van EZK en bij die bedrijven. We komen zo geen stap vooruit met de verduurzaming, maar de belastingbetaler moet er wel miljarden in steken om die bedrijven te helpen. Mijn vraag aan de minister is heel helder: waarom gaan we door op dit heilloze pad? Waarom zouden wij als belastingbetalers miljarden in bedrijven steken die al jarenlang schade veroorzaken, en dat nog steeds doen, aan de gezondheid van mensen en aan het klimaat? Denk aan Tata Steel, dat kanker veroorzaakt bij omwonenden door zijn uitstoot. Denk aan Chemours en aan pfas, dat steeds meer in onze leefomgeving is. Het zijn bedrijven die jarenlang willens en wetens schade veroorzaken. En wij moeten nu miljarden ertegenaan blijven gooien terwijl het een chaos is. Leg me dat eens uit.

Minister Madlener:

Dat doen wij omdat we heel veel belang hechten aan de welvaart die ook die twintig bedrijven geven aan de Nederlandse economie. We moeten daar toch zuinig op zijn. Maar we willen wel dat ze verduurzamen. Ze zitten ook in een internationaal speelveld. Het gaat hier zonder uitzondering om internationale bedrijven. We moeten natuurlijk wel zorgen dat we die niet Nederland uit jagen, maar dat we ze helpen met verduurzamen. En dat is precies waar we mee bezig zijn. Dat gaat behoorlijk snel, moet ik zeggen, want inmiddels hebben dertien van die twintig bedrijven dus al een intentieverklaring getekend. Dat gaat uit van maatregelen die in 2030 ingaan. Ik denk dat dit grote stappen zijn die we genomen hebben. Op die lijn gaan we ook door. Binnenkort kunt u weer in discussie met de minister die hiervoor verantwoordelijk is.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Het is alsof het kabinet zwaarverslaafde rokers aan het subsidiëren is, want ze veroorzaken schade en het is heel duur. Tegelijk is het gewoon ook heel oneerlijk. Het is oneerlijk voor al die duurzame bedrijven. Er gaan recyclingbedrijven failliet; er gaan reparatiebedrijven failliet. Als de minister, het kabinet, het heeft over een gelijk speelveld, hoe rechtvaardigt de minister het dan dat wij miljarden aan deze verslaafde vervuilers geven, terwijl duurzame bedrijven hier geen kans maken?

Minister Madlener:

Om hier te doen alsof die bedrijven geen bestaansrecht zouden hebben: wij zijn allemaal klant van die bedrijven, want wij gebruiken al die spullen die die bedrijven maken. Dat gaat van kunststof tot kunstmest en andere zaken. Die bedrijven zijn hard nodig in de hele

economie. Met de bedrijven Nederland uit jagen schieten we natuurlijk ook niet veel op, want vervolgens kunnen wij die spullen importeren en zijn we met z'n allen wat armer geworden. Ik denk dat het een hele verstandige weg is om die bedrijven te helpen met verduurzamen en ze toch te behouden voor de Nederlandse economie. Ik denk dat dit een hele goede lijn is, waar het kabinet voor gaat.

Mevrouw **Postma** (NSC):

Volgens mij is het heel positief dat we echt binnenkort de eerste ondertekeningen krijgen van de maatwerkafspraken. Volgens mij wordt er daadwerkelijk wel wat gedaan. Als ik even kijk naar de stukken, schrik ik ook wel van wat we zien tussen IenW en het ministerie dat voormalig bij EZK zat, nu KGG, over bijvoorbeeld de raffinageroute. Het lijkt me heel erg belangrijk dat we juist niet tussen departementen gaan vechten over waar we dat geld gaan inzetten. Ik wil graag van deze minister horen of we nu eindelijk een keus hebben gemaakt wat betreft die raffinageroute en dat die gewoon via KGG kan gaan en dat we het daarbij laten.

Minister **Madlener**:

Ik vind dat een hele goede vraag van mevrouw Postma. Onderling vechten, wat het artikel suggereert, zou natuurlijk een slechte zaak zijn. Ik kan u melden dat dit absoluut niet het geval is. Er wordt goed, constructief samengewerkt tussen mijn ministerie en KGG. Dat gaat eigenlijk heel goed, moet ik eerlijk zeggen. In die zin geen zorgen. Binnenkort kunt u de eerste uitgewerkte afspraak verwachten. Er volgen er nog vele daarna. Ik zie dat ook goed gaan. Ten aanzien van uw vraag over de raffinagepraktijken: daarbij heeft de minister van KGG het voortouw, dus ik neem aan dat zij de Kamer daarover juist zal informeren.

De heer **Vermeer** (BBB):

Ik ben het helemaal met de minister eens dat we die bedrijven gewoon keihard nodig hebben voor het verdienvermogen van Nederland, waardoor ook de mensen hier betaald kunnen worden, maar ook de mensen in de langdurige zorg betaald kunnen worden en allerlei zaken betaald kunnen worden die ons land een fijn land maken. Voor de mensen thuis: die raffinageroute gaat erom dat het tweeënhalf keer goedkoper is om fossiele brandstoffen te vervangen door biobrandstoffen bij het raffineren van benzine en diesel. Dat is tweeënhalf keer goedkoper dan om dat via de pomp te doen. Het ministerie van IenW, Infrastructuur en Waterstaat, het ministerie van deze minister, heeft daarom maar bedacht om dat maar tweeënhalf keer duurder te maken.

De **voorzitter**:

Ja, dank u wel.

De heer **Vermeer** (BBB):

Maar dat is toch een heel slecht besluit? Je kunt heel veel geld besparen, juist voor het verdienvermogen van Nederland, als we de meest efficiënte manier toepassen.

Minister **Madlener**:

Ik moet eerlijk zeggen dat ik het antwoord hierop niet direct bij me heb. Ik wil deze vraag dus graag doorgeleiden naar de minister van KGG of de staatssecretaris van IenW. Dan zal daar schriftelijk antwoord op worden gegeven.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

De minister staat hier toch een beetje te doen alsof er geen vuiltje aan de lucht is, terwijl we natuurlijk zwart-op-wit kunnen lezen in de krant, maar ook in de ambtelijke stukken, dat het gewoon chaos is, dat ministeries onderling ruziën en dat bedrijven er niet doorheen komen. Dan kondigt de minister aan dat er een keer een afspraak komt met een van die twintig bedrijven waar al jarenlang gesprekken mee worden gevoerd, maar dat is toch niet genoeg? Hoe komt er nou een einde aan de chaos? Mijn vraag is dus: stelt de heer Madlener komend

jaar, in 2025, een deadline richting die bedrijven? Of ze doen mee met maatwerk en de ministeries zorgen dat we eruit komen met elkaar, of we gaan op een andere manier deze bedrijven vergroenen, maar dan houden we hiermee op.

Minister Madlener:

Ik denk dat de maatwerkafspraken en die route heel goed zijn, want we zien dat van de twintig grote uitstoters al dertien tot een intentieverklaring zijn gekomen. Dat gaat dus eigenlijk best voortvarend. Het is natuurlijk wel zaak dat die intentieverklaringen gaan leiden tot daadwerkelijke actie. Daarvan kan de Kamer de eerste binnen enkele maanden verwachten. Dan kunt u ook over de inhoud daarvan spreken. Ik zie er meerdere aankomen. Ik denk dus dat het wel de goede kant op gaat. Ik denk dat het belangrijk is dat Nederland deze route kiest en bedrijven niet wegjaagt naar het buitenland. Het zijn namelijk internationale bedrijven die we ook heel snel kwijt kunnen zijn. Ik denk dat het goed is dat we ons best doen om ze hier te houden. Dat doen we door ze te helpen met verduurzamen. Ik denk dat dat de goede route is om de welvaart van Nederland te behouden.

Mevrouw Rooderkerk (D66):

Tot slot. Aan intenties alleen hebben we niks. Mensen willen resultaat. We zien dat dit kabinet op heel veel fronten te weinig resultaat bereikt. Ik vind ook dit echt ondermaats. Ik vrees echt dat we op deze manier wel degelijk bedrijven gaan verliezen aan het buitenland. Op dit moment zijn de elektriciteitsprijzen hier al vele malen hoger. Op dit moment lukt het bedrijven helemaal niet om tot verduurzaming te komen, terwijl er geld op de plank ligt. Dat is ontzettend zonde van onze duurzame economie.

Minister Madlener:

Als positief mens moet ik dan zeggen: er zijn inderdaad uitdagingen. Inderdaad, Nederland heeft te maken met hoge energieprijzen. Daarom is het juist belangrijk dat we met die bedrijven de dialoog aangaan om ze hier te houden en om ze te helpen met verduurzamen. Het is belangrijk dat we de lijn die het kabinet heeft ingezet, ook voortzetten. Ik heb zonet gelukkig ook kunnen melden dat de eerste uitwerkingen van de intentieverklaringen binnen enkele maanden uw kant op komen. Dan kunt u weer in gesprek gaan met de minister die daarover gaat. Ik denk dat dat een goede zaak is.

De zogenaamde chaos die het krantenartikel suggereert, herken ik totaal niet. Ik heb net nog met ambtenaren van mijn ministerie en het ministerie van KGG gesproken. Die samenwerking gaat prima. Dat beeld herken ik dus absoluut niet. Het gaat hier om ingewikkelde afspraken, waarvan er al dertien gemaakt zijn. De uitwerking komt uw kant op. Ik denk dat het goed nieuws is dat we zo voortvarend met resultaten kunnen komen. Over een aantal maanden heeft u weer een debat met de minister van KGG en dan kunt u over de inhoud van de eerste uitwerkingen spreken.

De voorzitter:

Heel goed. Dank aan minister Madlener dat hij bij ons was. We wensen hem een prettige werkdag.

Vragen Aartsen

Vragen van het lid Aartsen aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, viceminister-president over **het bericht "Zzp'ers willen ondanks strengere regels geen vaste baan en kiezen 'massaal' voor dure draaideurroute"**.

De voorzitter:

Een hartelijk woord van welkom aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hij krijgt een vraag van de heer Aartsen van de fractie van de VVD. Het woord is aan hem.

De heer **Aartsen** (VVD):

Dank, meneer de voorzitter. 1 januari nadert en er dreigt voor 1,2 miljoen zzp'ers een groot probleem. De chaos in zzp-land begint steeds duidelijker en ook steeds groter te worden. Over een aantal weken wordt er weer volledig gehandhaafd op de oude wet, de Wet DBA. Dat is een wet die tien jaar geleden al voor veel onrust en paniek zorgde bij zelfstandigen en opdrachtgevers.

Het doel van deze wet was evidente problemen met schijnzelfstandigheid aanpakken. Denk aan de bouwvakker die gedwongen wordt om op de steiger te staan als zzp'er of de fietskoerier of afwashulp die geen contract krijgt. Maar we zien in de praktijk steeds duidelijker worden dat deze wet en de handhaving ervan alleen maar voor nieuwe problemen zorgen. Allereerst dreigen heel veel echte zzp'ers een hele hoop opdrachten mis te lopen vanwege deze onrust en onduidelijkheid. Denk aan een invalhuisarts die diensten draait wanneer een collega-huisarts met zwangerschapsverlof gaat. Denk aan een ICT'er die meerdere opdrachten bij verschillende opdrachtgevers wil doen. Die is over vier weken niet meer welkom bij onze eigen overheid. 40% van de zzp'ers geeft aan dat zij opdrachten mis dreigen te lopen vanwege het opheffen van het handavingsmoratorium.

Voorzitter. Ik vrees dat het probleem nog groter is dan dat, want niet alleen zzp'ers ervaren dit probleem, maar wij allemaal. Ik hoef jonge ouders niet uit te leggen hoe erg het is als zij straks, in januari, te horen krijgen dat hun kinderopvang moet sluiten omdat zzp'ers niet in vaste dienst willen. In het beste geval gaan de prijzen alleen flink omhoog. Hetzelfde zien we op het schoolplein gebeuren. 73% van de zzp'ers in het onderwijs weigert namelijk in loondienst te gaan. Zo gaat het maar door. Waarom? Heel veel mensen willen helemaal geen vast dienstverband. Zij willen vrijheid, zelfstandigheid en autonomie. Laat die mensen alsjeblieft. Laten we stoppen die mensen in een malletje te stoppen. Laten we stoppen die mensen in een gedwongen werknemerschap te duwen.

Ik heb dan ook de volgende vragen aan de minister. Welk probleem zijn we aan het oplossen, als je kijkt naar wat er nu gebeurt in de sector? Is het medicijn niet vele malen schadelijker dan de kwaal? Wat gaat hij doen om toekomstige chaos te voorkomen, maar ook om de huidige onrust weg te nemen? Is hij bereid te onderzoeken of er een andere handavingsstrategie nodig is om ervoor te zorgen dat zowel zelfstandigen als opdrachtgevers weer duidelijkheid krijgen?

De **voorzitter**:

Het woord is aan de minister.

Minister **Van Hijum**:

Dank u wel, voorzitter. Dank ook aan de heer Aartsen voor zijn vragen. Het is waar: het kabinet heeft al langere tijd het voornemen — dat is ook bediscussieerd in de Tweede Kamer — om met ingang van 1 januari te stoppen met gedogen, om het maar even zo te zeggen, en het handavingsmoratorium op te heffen. Daarmee gaat er weer strenger gecontroleerd worden of het een terechte constructie is wanneer iemand die in loondienst werkt zich als zelfstandige kwalificeert. Dat staat niet op zichzelf. Dat moet u zien in de context van de enorme groei van het aantal zelfstandigen, die we de afgelopen jaren in Nederland hebben gezien. Aartsen had het over 1,2 miljoen zelfstandigen. Een actueler aantal is zelfs 1,3 miljoen zelfstandigen. 700.000 daarvan verdienen het hoofdinkomen als zelfstandige.

We hebben met elkaar geconstateerd dat er daarbij niet zelden sprake is van schijnzelfstandigheid. Schijnzelfstandigheid houdt in dat er sprake is van een constructie waarbij je werkt als zelfstandige, terwijl je volgens het arbeidsrecht eigenlijk in loondienst zou moeten zijn. Dat zien we in heel veel sectoren gebeuren. Dat zien we in de kinderopvang, de beveiliging, de bouw en de bezorging.

Ik wil toch nog één keer herhalen waarom dat nou eigenlijk een probleem is. Dat is een probleem omdat we hebben geconstateerd dat schijnzelfstandigheid vaak gepaard gaat met uitbuiting en misstanden. Schijnzelfstandigheid levert namelijk oneigenlijke concurrentie op tussen mensen die in loondienst werken en mensen die zelfstandig zijn. We hebben in een aantal sectoren gezien dat mensen die in loondienst werkten de deur uitgingen, maar dan vaak als zelfstandigen weer terugkwamen in dezelfde organisatie. Het hoge aantal zelfstandigen holt ook het draagvlak onder onze sociale zekerheid uit, want werknemersverzekeringen, zoals de verzekeringen tegen arbeidsongeschiktheid en werkloosheid, maar ook het pensioen, zijn voorzieningen die we met elkaar betalen en moeten opbrengen.

Er is serieus nagedacht over het besluit om te stoppen met gedogen. Daar is in september ook over gediscussieerd met de Tweede Kamer. Ja, dat besluit heeft impact op de arbeidsmarkt. Dat is zeker waar. Het leidt tot beweging. Dat zien we op dit moment. Maar daar moeten we niet van schrikken, denk ik. We hebben dat in september met elkaar onder ogen gezien. We hebben daarover gewisseld in het debat. Daar spelen we als kabinet op twee manieren op in.

Aan de ene kant accommoderen we de beweging zo goed mogelijk. Dat betekent dat we in gesprek zijn met alle sectoren, om te kijken wat er gebeurt. Dat doen we samen met het marktteam dat actief is binnen de Belastingdienst. We kijken naar de criteria voor wanneer je in loondienst bent en voor wanneer je als zelfstandige kunt blijven werken. Er worden casussen verduidelijkt. Daarover wordt gecommuniceerd met de sectoren en via die sectoren ook met de achterban. Op die manier kunnen bedrijven, organisaties en zelfstandigen zich goed informeren. Ik wijs nog maar even op de website. Ik maak toch maar weer even gebruik van deze gelegenheid om hetjuistecontract.nl te noemen. Als mensen zich afvragen waar zij staan in deze situatie, dan kunnen ze daarop kijken.

Het tweede dat we doen, is dat we de handhaving met enige coulantie hebben opgestart. Vanaf 1 januari gaat de Belastingdienst inderdaad weer handhaven, maar we hebben gezegd: dat begint niet meteen met boetes uitdelen. Ook gaan we niet meteen met terugwerkende kracht allerlei achterstallige premies opleggen als we een situatie aantreffen waarin onverhoopt sprake is van schijnzelfstandigheid.

Voorzitter. Het was een wat lange inleiding, realiseer ik me, maar ik vind het belangrijk om deze context toch te schetsen.

Twee dingen nog. Eén. Er ligt ook echt een belangrijke verantwoordelijkheid voor branches en werkgevers om goed in beeld te brengen wat er niet kan, maar ook wat er nog wel kan. Ik wil de heer Aartsen er wel een beetje gelijk in geven dat het beeld af en toe een beetje is alsof het niet meer mogelijk zou zijn om als zelfstandige te werken. Dat beeld wil ik echt wegnemen. Het is wel degelijk mogelijk om als zelfstandige te blijven werken. Sterker nog, ik zou willen blijven uitdragen dat zelfstandigen belangrijk zijn, een toegevoegde waarde hebben in onze economie en dat zelfstandig ondernemerschap ook een heel belangrijke plek verdient in onze economie.

Maar we zullen wel scherper moeten aangeven in welke functies je als zelfstandige actief kunt zijn, voor welke werkzaamheden dat geldt en waar dat niet langer kan vanwege het arbeidsrecht. Nogmaals, ook jurisprudentie wijst erop dat dit niet overal kan. Er blijven dus kansen in de markt voor zzp'ers. Voor mensen die een functie willen doen maar die vrijheid of flexibiliteit missen, ligt er ook een belangrijke rol en verantwoordelijkheid voor werkgevers om die in de bestaande arbeidscontracten te gaan bieden.

De heer **Aartsen** (VVD):

Voorzitter. Mijn vraag was: is het medicijn niet vele malen schadelijker dan de kwaal? De

minister geeft hier nogmaals de kwaal weer. Ik wil dat we toch ook kijken naar het medicijn. Wij kunnen hier wel tegen de meer dan 2,1 miljoen zelfstandigen zeggen: u zal en u moet verplicht in werknemerschap. Maar als mensen dat niet doen omdat ze vrijheid en zelfstandigheid willen, dan gebeurt er wat we nu zien gebeuren. De situatie is nu dat 73% van de zzp'ers in het onderwijs aangeeft geen vast dienstverband te willen. Wij kunnen met elkaar zeggen dat dit wel moet, maar het resultaat gaat dan zijn dat kinderen in januari naar huis worden gestuurd omdat er te weinig leraren zijn en dat er kinderopvanglocaties gesloten moeten worden omdat mensen met hun voeten gaan stemmen. Dat zijn volgens mij reële zorgen. Ik krijg een beetje het beeld dat wij proberen iedereen in een hoekje te duwen terwijl mensen daar niet op zitten te wachten.

Mijn vraag aan de minister is dus nogmaals: moeten we de handhavingsstrategie niet opnieuw bekijken en meer in lijn brengen met de wet. De wet was gericht op precies de gevallen die de minister ook schetst: uitbuiting en gedwongen zelfstandigheid. Dat gaat om mensen die grotendeels onder de €33 zitten, en om het rechtsvermoeden over deze groep. Moeten we de handhaving daar niet veel meer op gaan richten, zodat we aan de andere kant veel meer rust en duidelijkheid bieden? Anders dreigt het echt een grote chaos te worden. Dat moeten we met elkaar niet willen.

Minister Van Hijum:

Ik zou dat beeld ook niet per se willen bevestigen. Het is natuurlijk wel belangrijk dat we goed blijven letten op de impact van de maatregel. Ik geef ook aan dat we voortdurend met alle sectoren in gesprek zijn om in de gaten te houden welke ontwikkelingen we zien, of we daar op een goeie manier op inspelen en of we ook de problemen van die sectoren oplossen. De problemen die u noemt, zullen sectoren voor een deel moeten opvangen door vrijheid, autonomie en de verantwoordelijkheid die iemand voor zijn werk wil nemen ook in arbeidscontracten vorm te geven. Werkgevers zullen zich dus moeten afvragen of het arbeidscontract dat ze in de aanbieding doen de ruimte biedt die de moderne werknemer vraagt. Dit is een belangrijk vraagstuk, dat ik opgepakt zie worden in de zorg, de kinderopvang en noem maar op.

Dan toch even. Er zijn een aantal indicaties dat er in sectoren zoals de bouw, de kinderopvang en de beveiliging daadwerkelijk echt meer mensen in loondienst aan het werk zijn. Ik las het ergens: het is inderdaad zo dat 82.000 zzp'ers in de eerste negen maanden van dit jaar zijn gestopt, maar in dezelfde periode zijn 150.000 mensen als zzp'er gestart. Meer dan voldoende mensen zien dus, ik denk terecht, kansen als zzp'er op de huidige arbeidsmarkt. Ik zou vanuit het kabinet echt willen blijven benadrukken: die ruimte is er.

Mevrouw Patijn (GroenLinks-PvdA):

Even over het artikel zelf. Daar staat in dat de marges die gerekend worden door detachingsbureaus oplopen tot 50%. Dat vind ik echt een zorgwekkende ontwikkeling. Als mensen ervoor kiezen om niet in dienst te gaan, maar via een detachingsbureau te werken, dan gaat er echt veel geld verloren in die detachering. Is het voor de minister mogelijk om hier nog eens op een andere manier naar te kijken en wellicht handreikingen te doen, bijvoorbeeld door de onderwijsinstellingen zelf detachingsbureaus zonder winstoogmerk in te laten richten?

Minister Van Hijum:

Om met het laatste te beginnen: dat zien we in de zorg en in het onderwijs al gebeuren. Er wordt bijvoorbeeld geprobeerd om op regionale schaal met flexpools te werken. Daarmee probeert de sector zelf op grotere schaal de flexibiliteit te organiseren waar mensen en organisaties naar op zoek zijn. Het antwoord daarop is dus ja. Ik kan niet helemaal uitsluiten dat de beweging die in het artikel wordt beschreven, namelijk dat mensen via detachingsbureaus aan de slag gaan, ook echt aan de hand is. We hebben nog geen indicaties dat dat op hele grote schaal gebeurt, maar we proberen daar wel zicht op te

krijgen. Of dat per definitie duurder is dan de zzp-constructie, is ook nog even de vraag. Het is sowieso duurder dan iemand in loondienst nemen, denk ik. Maar een zzp'er is ook niet altijd goedkoper of even duur vergeleken met iemand in loondienst, zeker omdat ook bij zzp-constructies vaak bemiddelingsbureaus actief zijn.

Mevrouw Rijkers-Oosterkamp (BBB):

Wij geven als BBB al heel lang aan: geef duidelijkheid, zorg dat we deze mensen ook als zelfstandigen zien en kijk niet alleen maar naar de arbeidsrelatie. Maar nu hebben wij gehoord dat het ministerie van Financiën een brief heeft gestuurd aan bedrijven dat de contracten met schijnzelfstandigen bij de overheid zelf worden verlengd, ook na 1 januari. Klopt dit?

Minister Van Hijum:

Ik moet heel eerlijk zeggen dat ik met plezier antwoord wil geven, maar dat ik hier niet durf te bevestigen welke brief mijn collega van Financiën precies heeft uitgestuurd. Aangezien we een voorbeeldfunctie hebben, proberen we bij de rijksoverheid wel het aantal schijnzelfstandigen op een zo kort mogelijke termijn naar nul te brengen. Dat vragen we ook van andere sectoren. Ik weet dat daar op dit moment op alle ministeries inspanningen voor worden gedaan.

De heer Aartsen (VVD):

Even vanaf deze positie, bij de interruptiemicrofoon, vanwege de procedure. Het lijkt toch alsof deze minister de problemen, de chaos en de onrust die er zijn, probeert te bagatelliseren. Ik zou deze minister en de staatssecretaris van Financiën toch echt willen oproepen om goed de vinger aan de pols te houden qua wat er gebeurt. Want kinderen moeten straks, een week na oud en nieuw, weer naar school. Kinderen moeten dan weer naar de kinderopvang. Mensen moeten een huisarts hebben. Als er op dat moment grote problemen zijn in die sectoren, hebben we echt een enorm probleem. Soms kan niet alles in één keer. Ik wil dus ook vragen aan dit kabinet: zorg nou voor een goed plan B, een back-upplan voor deze handhaving, voor als deze problemen zich echt gaan voordoen. Anders hebben we echt een probleem met elkaar.

Minister Van Hijum:

De kern van wat ik hier betoog, is volgens mij dat wij met gevoel voor die uitvoeringspraktijk de basisafspraken hebben gemaakt, die volgens mij ook werd gesteund door de Tweede Kamer. We moeten namelijk een keer door dat punt heen dat we weer gaan handhaven wat de wet is. Want het is op zichzelf duidelijk wat de wet is. Alleen, we willen dat met gevoel doen. Dat doen we door mee te denken met de sectoren, door de problemen inzichtelijk te maken, door dilemma's te verduidelijken en door de handhaving coulant op te starten. Dat is volgens mij de lijn die we ook bij de Tweede Kamer hebben opgehaald.

De heer Aartsen (VVD):

Zeker, maar we hebben als Kamer wel heel duidelijk gezegd dat we een zachte landing willen. En als die landing dadelijk niet zacht, maar hard blijkt, hebben we een groot probleem. Vandaar ook echt de oproep om te gaan kijken en blijven kijken naar die handhaving. Blijf nou niet recht op een muur afrijden als die dadelijk echt hard blijkt te zijn. Maar laten we dan ook durven zeggen: misschien moeten we alleen maar, of voornamelijk, handhaven onder die €33. Want als die chaos en onrust dadelijk zo groot zijn dat er problemen zijn, dan schiet het doel zich voorbij. Nogmaals, dan is het medicijn schadelijker dan de kwaal. Dat moeten we zien te voorkomen.

Minister Van Hijum:

Wij zullen natuurlijk ons werk blijven doen met oog voor de uitvoeringspraktijk. Ik bedoel, we zijn natuurlijk geen knip voor de neus waard als wij oogkleppen op zouden hebben of een blinde vlek zouden hebben voor de hele reële vraagstukken die zich daar voordoen. Die

hebben we niet. We zijn met de sectoren in gesprek. We proberen dit beleid uit te voeren op basis van reële signalen: ontstaan die problemen daar, of zien we een beweging op gang komen dat meer mensen in vaste dienst gaan en dat die problemen zich langzaam maar zeker oplossen? Dat kan ik dus zeker toezeggen.

De heer **Boon** (PVV):

Ik wil de minister bedanken voor de warme woorden voor de zelfstandigen. De PVV denkt daar op dezelfde manier over. Wij hebben wel een vraag aan de minister. Er komt straks een motie in stemming over de zachte landing voor zzp'ers. Kunt u bij die motie deze draaideurconstructie voor uitzend-, bemiddelings- en detacheringsbureaus waarvan gebruik, of eventueel misbruik wordt gemaakt, meenemen en daarover ook rapporteren?

Minister **Van Hijum**:

Ik wil toezeggen dat wij zo goed mogelijk in beeld proberen te brengen wat de feitelijke ontwikkelingen zijn die zich op de arbeidsmarkt voordoen. Daarbij hoort ook de beweging naar dit soort uitzend- en detachingsconstructies. Dat er daarbij geen misbruik mag zijn, is ook een vertrekpunt, want het gaat daar per definitie vaak om tijdelijke constructies. Ook dat zullen we in beeld brengen.

Mevrouw **Postma** (NSC):

Met zo'n verandering worden er altijd beelden geschetst van hoe het dramatisch fout kan gaan, maar het kan ook heel goed zijn. Wij zijn het ermee eens dat we dit gaan doen. Het is ontzettend belangrijk om ervoor te zorgen dat werknemers een vast contract hebben. Het heeft voordelen voor kinderen op de groep om een vast gezicht te hebben, om vaste medewerkers te hebben. Denk ook aan de pensioenopbouw en de zorg voor als je ziek wordt. Mijn vraag is: wat kan de minister nog doen om ervoor te zorgen dat organisaties hun vaste contracten zo aantrekkelijk mogelijk kunnen maken in verhouding tot de zzp-contracten?

Minister **Van Hijum**:

Dat is een hele terechte vraag. We zien gelukkig dat niet alleen individuele werkgevers, maar ook sectoren zich er heel erg bewust van zijn dat de moderne werknemer — we hebben het natuurlijk voor een deel over een verandering op de arbeidsmarkt — meer aan die autonomie gaat hechten en dat je daar als werkgever in arbeidscontracten en arbeidsvoorwaarden rekening mee moet houden. Denk aan zelfroosteren, een flexpool of andere manieren die je kunt bieden. Ik heb de indruk dat ik daar niet zo heel veel aan hoef te doen. In bijna alle gesprekken met sectoren komt dit aan de orde.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Wat was ook alweer de naam van die website?

Minister **Van Hijum**:

Dank u wel voor de gelegenheid, voorzitter. Die website heet: hetjuistecontract.nl.

De **voorzitter**:

O ja, nou weet ik het weer.

Tot zover het vragenuurtje. Ik schors enkele minuten en dan gaan we stemmen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.